

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2010/05/savoly-maria-a-jelenkortortenet-oktatasanak-kezikonyve-salamon-konrad-a-magyar-ezredfordulo-kronikaja-auktor-konyvkiado-budapest-2009/>

Sávoly Mária

A jelenkortörténet oktatásának kézikönyve

**(Salamon Konrád: A magyar ezredforduló krónikája. Auktor
Könyvkiadó, Budapest, 2009)**

A jelenkortörténet a mindenkori történelemoktatás kiiktathatatlan tartalmi része kell(ene) legyen, hiszen a legközvetlenebbül érinti a tanulók, elsősorban az érettségi előtt álló, nagykorúvá váló korosztály bekapcsolódását a közéletbe, a körülöttük zajló eszmei, politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális folyamatok értésébe és megélésébe. Sajnos valamennyien ismerjük azokat a nemegyszer jogos szaktanári véleményeket, hogy a „kevés óraszám” az érettségi vizsgára történő felkészítés miatt jó, ha a jelenkortörténet, s benne a magyar történelem utolsó periódusának feldolgozására egy, maximum két óra jut. Pedig húsz évvel a kelet-közép-európai, s benne a magyar rendszerváltás-változás után, az égetően aktuális változások, események forgatagában érdemes lenne bizonyos tartalmi arányváltozásokon elgondolkodni, illetve a helyi történelem tantervek, ám főleg a tanmenetek tervezésekor érdemi időt szentelni a mögöttünk hagyott, ellentmondásokkal zsúfolt két évtized oktatásának.

A tankönyvek, elsősorban az egyre közkedveltebbé váló forrásközpontú történelem tankönyvcsalád utolsó kötet-együttese szilárd bázist nyújt a feldolgozáshoz, ám a korszak rendkívül komplex, ellentmondásos összetevőinek multilaterális érzékeltetéséhez, tanórai feldolgozásához mindezidáig hiányzott egy olyan monográfia, mely mélységében a teljes spektrumot tárja a szakma, s a tágabb értelemben vett érdeklődők elé.

Ezt a régóta várt hiányt pótolja most a kiváló történész, Salamon Konrád könyve, mely a szerző egy előző kötetének (Ez volt a magyar 20. század; Auktor Könyvkiadó, Budapest) folytatásaként is felfogható.

Mielőtt bárki a recenzort azzal a bírálattal illetné, hogy irreális igényeket fogalmaz meg, amikor a fentebb is említett időhiányt figyelmen kívül hagyva egy 350

oldalas monográfia beemelését erőlteti az oktatási folyamatba, szeretnénk mindenkit megnyugtatni: kizárólag a kötet egy-egy elemének (összegző egy-két mondatos elemzések; egy-egy karakterisztikus szituáció megjelenítése; kronológiák; adatsorok; az elmúlt húsz esztendő kormányainak, pártjainak adatai stb.) súlypontozott felhasználását, feldolgozását szeretnénk a szaktanárok figyelmébe ajánlani. Cél, hogy élővé, érthetővé, véleményalkotásra készvé tegyük ezt a – főleg a tanulók számára – meglehetősen képlékeny, sok szempontból átláthatatlan periódust.

A könyvnek már borítója is előlegezi a cím mögötti tartalom lényegét, amennyiben Csontváry: Hajótörés című festményének döbbenetes jelenetével szembesül az olvasó. Ahogy a szerző az Előszóban írja: *„Ez a könyv az 1989 őszén befejeződött Nemzeti Kerekasztal tárgyalásokról a 2009 júniusában tartott európai parlamenti választásig terjedő 20 év krónikája, amelynek során a kommunista zsarnokság megbuktatásával kivívott szabadság – a baloldali kormányok idején – rendszerváltássá silányult. Hazánk pedig a térség éllovasából sereghajtóvá lett. [...]”*

E könyvet azért neveztük krónikának, mert a korszak történelmének megírásához még nem állnak rendelkezésre a megfelelő feldolgozások. Ugyanakkor szükségesnek tartottuk, hogy az elmúlt 20 évről készüljön legalább az eseményeket felsoroló áttekintés, amelyből a korszakot átélők felidézhetik, a fiatalabbak pedig megismerhetik a közelmúlt történéseit.”

A szerző rendkívül szerény véleményét művéről korigálhatják a „szakmabeliek”, akik nagyon jól tudják, hogy mit jelent húsz év krónikáját „csak” a kronológia vezérfonalára felfűzni politikai és statisztikai évkönyvek, az Interneten található adatok, napi-, hetilapok, folyóiratok cikkei, tanulmánykötetek részletei alapján; mindezt úgy, hogy egy rendkívül lebilincselő, tanulságos, közérthető, ugyanakkor tudományosan abszolút korrekt elemző munkát adjon a szakma, de a történelem iránt érdeklődők s a tanulók kezébe is.

Salamon Konrád könyve a nemzetközi összefüggések háttéréből bontakoztatja ki e 20 év eszmei, politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális eseménysorozatát, annak indítékait, történéseit, következményeit az aktuális uralmon lévő elit, s a széles társadalom rétegei közti bonyolult kapcsolatrendszer tükrében. Külön tanulságos, ahogy a mindennapok alakulására, a közvélemény formálására döntő befolyást gyakorló média szerepét elemzi.

Szerkezetében az események legegyszerűbb, ugyanakkor legérzékeltetőbb felépítését választva a választásoktól–választásokig terjedő periódusokat követi nyomon. E szerint a fejezetek a következők:

- A tárgyalásos forradalom (e címválasztás önmagában jelzi a szerző értékelő koncepcióját, s az elkövetkező időszakok anomáliáinak gyökerét);
- Az Antall-Boross-kormány;
- A Horn-kormány;
- Az Orbán-kormány;
- A Medgyessy-Gyurcsány-kormány;
- A Gyurcsány-Bajnai-kormány.

A könyvet tanulmányozók valamennyi fejezet előtt a vonatkozó periódus néhány soros találó „diagnózisát” olvashatják, majd a következőkben a szerző részletesen bontja ki e summás megállapítások mögötti sajátos kór-, illetve kortörténetet.

A fentiek igazolására érdemes felidézni ezeket az alapértékeléseket, mert mindennél pontosabban tükrözik a mű alapkonceptióját és szerkezeti ívét.

A Tárgyalásos forradalom című fejezet elé a következő megállapítást teszi Salamon Konrád: *„A szovjet segítség nélkül maradt, bukott kommunista rendszer vezetői kénytelenek tudomásul venni a parlamentáris demokráciát megalapozó alkotmánymódosítást.”* (11. old.)

Az Antall-Boross-kormányt így jellemzi: *„A jobboldali nyugodt erő eltakarítja a pártállami rendszert, megteremti a népuralmat, de ezt a nép többsége, mint szokatlant nem méltányolja, s még az örökölt gazdasági nehézségek miatt is a kormányt okolja.”* (21. old.)

A Horn-kormány bevezetője a következő: *„Mivel az előző kormányból kiábrándult és kiábrándított nép többsége a szocialistáktól egy megreformált Kádár-korszak visszaállítását reméli, nagy fölényrel visszaszavazza a hatalomba a pártállam örököseit.”* (59. old.)

Az Orbán-kormány összegzését az alábbiak tartalmazzák: *„A megszokotthoz való visszatérés is csalódást okoz, így a jobboldal ismét megkísérelheti a polgári Magyarország megteremtését, de ezt a baloldal a demokrácia elleni támadásnak tekinti, és minden eszközzel gátolja.”* (91. old.)

A Medgyessy-Gyurcsány-kormányról írt alap gondolatban ezek találhatók: *„A baloldalt ismét hatalomba juttatja a jóléti rendszerváltás ígérete, amit ugyan nem tud*

teljesíteni, de a kormányzás kudarcát a hazug propaganda sikeresen elleplezi.” (131. old.)

Végezetül a Gyurcsány-Bajnai-kormányt így ítéli meg: *„A hatalmának megtartásáért mindenre képes szociálliberális kormány helyzetét még hazugságának kiderülte sem, csak az ország tönkretétele tudja megrendíteni.*” (179. old.)

A mű másik nagy érdeme a Katona András – társszerzőként – profi összeállításában elkészült több mint 100 oldalas Melléklet, melynek legnagyobb részét az események időrendi felsorolása képezi. Valójában az egyszerű felsorolásnál jóval többet kap az olvasó, s ha Salamon Konrád monográfiáját a „krónika” műfajába sorolja, úgy a Katona András által összeállított rész a századforduló „Annales”-ét jelenti. Ha a továbbiakban bárki az elmúlt húsz esztendő történeti kutatásában vesz részt, megkerülhetetlen lesz számára e Melléklet anyagának felhasználása, s nemcsak az események időrendje, hanem az 1989-2009 közötti kormányok minisztereinek komplex lajstroma, a közjogi méltóságoknak, a parlamenti pártok elnökeinek, az országgyűlési frakciók vezetőinek listája. A teljességhez tartoznak a gazdasági élet fő mutatóit, s a magyar parlament összetételének változásait megjelenítő ábrák.

A Melléklet anyaga még közvetlenebbül válhat az oktatás szerves részévé, ahogy a teljes mű méltán válhat „bestsellerré” nemcsak a szakma, de a jelenkortörténet iránt érdeklődők széles táborában is.